

LUNDS
UNIVERSITET

Lunds Universitet

Institutionen för kommunikation och medier

MKVA22:4, B-uppsats, 7.5 hp

Författare: Johanna Halldorf, Mikaela Gunnarsson & Peder Nyström

Handledare: Martin Sundby

Examinator: Katarzyna Herd

“COVID-19 ÄR EN BLUFF OCH MEDIA LJUGER”

En kvalitativ innehållsanalys av Facebookgruppen Frihet Sverige

Abstract

Rörelsen “Frihet Sverige” har under 2020 och 2021 anordnat demonstrationer mot pandemilagstiftningen för att försöka påverka allmänhetens syn på covid-19. I en Facebookgrupp med samma namn diskuterar rörelsens anhängare frågor om covid-19 och relaterade ämnen som vaccin och eventuella bakomliggande konspirationer. Denna uppsats undersöker hur Frihet Sverige skapar mening kring olika agendor inom Facebookgruppen för att därigenom förstå relationen mellan gruppens agenda och identiteter. För att utforska detta genomfördes en onlineetnografisk studie i vilken vi undersökte vilka ämnen som lyftes i gruppen, hur medlemmarna använde olika informationskällor och vilka typer av identiteter som påverkade gruppens dagordningar. Syftet var att undersöka hur agendor skapas i relation till individuella och gemensamma identiteter i Facebookgruppen Frihet Sverige. Detta med hjälp av agenda mending-teorin, Goffmans dramaturgiska perspektiv och teorin om kultisk miljö. Resultatet visade att de huvudsakliga agendorna var coronarelaterade agendor, nyandliga agendor och högerextrema agendor, vilka kunde samexistera utifrån att gruppens gemenskap byggde på en samhällskritisk inställning.

Nyckelord: agenda, covid-19, identitet, subgrupper online, konspirationsteorier

“COVID-19 ÄR EN BLUFF OCH MEDIA LJUGER”	1
Abstract	2
1. Inledning	5
2. Syfte och frågeställningar	6
3. Tidigare forskning	6
3.1 Konspirationsteorier	6
3.2 Subgrupper online	8
3.3 Agendaforskning	8
3.4 Begrepp och dess definitioner	9
4. Teori	10
4.1 Goffmans dramaturgiska perspektiv	10
4.2 Agenda melding	11
4.3 Den kultiska miljön	12
5. Metod	13
5.1 Kvalitativ innehållsanalys	13
5.2 Etnografi online	13
5.3 Forskningsetik	14
5.4 Metodkritik	14
6. Analys	15
6.1 Agenda	15
6.1.1 Agendor relaterade till covid-19	15
6.1.2 Den nyandliga agendan	18
6.1.3 Den högerextrema agendan	19
6.1.4 Agendor som smälter samman och förhållningssätt till informationskällor	20
6.2 Identitet	21
6.2.1 Roller	22
6.2.2 Gruppidentiteten	24
6.3.3 Medlemmar som hotar gruppidentiteten	26
7. Diskussion	28
Referenser	31
Tryckta källor	31

1. Inledning

I slutet av 2019 upptäcktes coronaviruset SARS-COV-2 i Kina. Virusets orsakade utbrottet av sjukdomen covid-19, vilken i mars 2020 förklarades som en pandemi. Runtom i världen stängde länder sina gränser och införde lagar och restriktioner för att hantera smittspridningen. I Sverige har begränsningarna generellt varit liberala, med öppna restauranger och butiker, men med en nyinstiftad lag som tillfälligt stoppar offentliga sammankomster med mer än åtta personer. Under 2021 har allmänheten i olika etapper utifrån riskgrupp och ålder börjat erbjudas vaccin.

Till följd av coronapandemins utbrott har det bildats subgrupper runtom i världen som demonstrerar mot pandemirelaterade åtgärder och vaccinering. Grupperna är ofta av konspirationsteoretisk karaktär och förnekar vedertagen information kring pandemin, restriktionerna eller vaccinet. I Sverige har rörelsen "Frihet Sverige" etablerats, där drygt 2400 medlemmar enas genom en Facebookgrupp med samma namn. Facebookgruppen beskriver själva att de vill stå upp för frihet och verka mot rädsla (Frihet Sverige 2021). Rörelsen har även anordnat fysiska demonstrationer mot pandemirelaterade åtgärder. Faktumet att personer från hela landet samlades i samband med demonstrationerna gjorde oss intresserade av att förstå hur Frihet Sveriges Facebookgrupp fungerar.

Sociala medier har gett användare möjlighet att sprida information utan krav på källkritik, vilket gör att alternativa nyhetskällor kan konkurrera med traditionella medier om att påverka dagordningen. Detta väcker funderingar om vad som händer med nyhetsvärderingen i oppositionella grupper där användarna själva bestämmer vad som ska delas vidare. Tidigare forskning om agenda melding har visat att subgrupper, genom att enas kring en gemensam agenda och motsätta sig etablerade mediers information, stärker den kollektiva identiteten. Vår ambition är att bidra till ytterligare förståelse kring forskningen om agenda melding genom att försöka se ifall identiteter påverkar agendor och deras eventuella samexistens. Genom att kombinera agenda melding med Goffmans dramaturgiska perspektiv och Campbells teori om kultisk miljö vill vi utforska agenda melding i relation till identitet.

2. Syfte och frågeställningar

Genom att utforska onlinekulturen i Facebookgruppen vill vi undersöka vilka agendor som går att utläsa för att förstå hur medlemmarna gemensamt förhandlar fram betydelser kring olika frågor. För att förstå detta ska vi analysera vilka identiteter som går att utläsa bland medlemmarna, samt om det finns en gemensam gruppidentitet. Genom att undersöka identitet kan analysen bidra till ytterligare förståelse kring gruppens agendor och se eventuella samband mellan gruppens agendor och gruppidentitet.

- Vilka agendor förekommer i Facebookgruppen?
- Hur förhåller sig medlemmarna till information från olika mediekällor för att bibehålla validitet kring agendorna?
- Hur kan gruppens agendor förstås genom individuella och gemensamma identiteter i gruppen?

3. Tidigare forskning

3.1 Konspirationsteorier

Konspirationsteorier beskriver uppfattningar om att en händelse eller situation egentligen är fabricerad av olika makthavare i maskopi, vilket mörkläggs i syfte att uppnå makt och kontroll. Konspirationsteorier har existerat i århundraden, men internet och sociala mediers utveckling har möjliggjort för dessa att få större spridning (NE.se).

Den globala konspiratoriska rörelse som vuxit fram i samband med coronapandemins utbrott har ursprung i den så kallade vakenrörelsen och kan förstås som en rad spridda konspirationsteorier, som innefattar allt från virusets existens till vaccination eller restriktioner. Medieforskarna Axel Bruns, Steven Harrington och Edward Hurcombe (2020:13) redogör för att det finns en vedertagen konspirationsteori vilken menar att pandemins utbrott kan kopplas till lanseringen av 5G-nät. Konspirationen kring att 5G och covid-19 hör ihop beror på att flera olika konspirationsteorier sammanfogats: tron på en

global elit, misstankar om hälsorisker med 5G och vaccinnmotstånd appliceras på covid-19 för att resultera i en ny konspirationsteori (ibid.:26).

Religionsforskaren Kevin A. Whitesides (2015) undersöker i "2012 Millennialism Becomes Conspiracist Teleology" hur tanken om att jorden skulle gå under eller återfödas vid Mayakalenderns slut år 2012 spred sig i olika konspirationsteoretiska kretsar och implementerades i olika konspirationsteorier. Med utgångspunkt i Colin Campbells teori om den kultiska miljön (ibid.:31f) diskuterar han hur konspirationsteoretiska och nyandliga miljöers överlappning gällande tron på Mayakalenderns signifikans. Whitesides nämner gemensamma drag som en tro på att det var bättre förr, missnöje gentemot etablissemang och att grupperna själva upplever sig vara i motsättning. Han beskriver den teleologiska komponenten, det vill säga förklaring av ett fenomen utifrån ett syfte snarare än orsaken till dess uppståndelse, som en av de viktigaste funktionerna som anpassar en konspiratorisk syn till nyandlighet. Därigenom menar Whitesides att konspirationsteorier och nyandlighet överlappar (ibid.:43ff). Vi vill med hjälp av Whitesides undersöka ifall det förekommer överlappningar mellan nyandlighet och konspirationsteorier i Frihet Sverige.

I "Belief in an age of technology: C.S. Lewis and Joseph Campbell on myth and its application to the christian faith in a technological society" analyserar James Menzies (2013) betydelsen av myter utifrån hur de förstås av Joseph Campbell och C. S. Lewis. Genom historien har myter används för att ge svar på existentiella frågor som inte kan förstås med de mänskliga sinnen, såsom intuition, livet efter döden och medvetandet (Menzies 2013:2ss). Myter har fungerat som källa för att bland annat förstå tragedier och besvara existentiella frågor. I både religiösa och icke-religiösa kulturer har myter existerat genom generationer och skapat idéer och övertygelser som genomsyrar kulturer och samhällen. Myten har ett terapeutiskt värde eftersom den erbjuder människan en förklaring till verkligheten som de kan luta sig tillbaka på i tider av förlust och kris (Menzies 2013:16ff). Vi kommer använda Menzies forskning för att undersöka hur medlemmar använder sig av trosuppfattningar för att hantera kriser.

3.2 Subgrupper online

Individer drivs av att känna grupptillhörighet, eftersom det är genom grupper vi uppfattar oss själva och andra (Shaw et al 1999). Medieforskaren Marcus Funk (2018:149) beskriver grupper som en kombination av en ideologisk identitet och en samlingsplats, där identiteten vanligtvis föreställs och kureras genom ett eller annat medium. Internet och sociala medieplattformar har möjliggjort gruppbildning över geografiska gränser (ibid.:149f).

I "Pro-Vaxxers Get Out: Anti-Vaccination Advocates Influence Undecided First-Time, Pregnant, and New Mothers on Facebook" analyserar Amanda S. Bradshaw et al. (2020) en sluten Facebookgrupp för vaccinmotståndare för att förstå vilken effekt gruppdialogen kan ha på mödrars avsikter att vaccinera sina spädbarn. Studien visar på att medlemmarna förlitar sig mer på information från andra medlemmar än forskare. Forskarna beskriver Facebook som en viktig plattform för identitetsbildning, där individer strävar efter grupptillhörighet och validitet för sina åsikter (Bradshaw et al. 2020:694).

3.3 Agendaforskning

Agenda setting-teorin, eller dagordningsteorin, grundades av medievetarna Maxwell McCombs och Donald L. Shaw i början på 1970-talet (jfr. McCombs & Shaw 1972). De menade att nyhetsmedierna inte kan påverka publikens åsikter, men däremot kontrollera vad de ska ha åsikter om genom att sätta vissa frågor på dagordningen. Som vidareutveckling av agenda setting kom teorin om andra gradens agenda setting, vilken fokuserar på de attribut och egenskaper en händelse beskrivs med och dessa överförs från nyheternas dagordning till allmänheten (Funk 2018:146). Sedan agenda setting-teorin bildades har den utvecklats i flera olika forskningsgrenar till följd av digitaliseringen, däribland teorin om *agenda melding* (jfr. Shaw et al. 1999) vilken lyfter hur individer och grupper sållar bland information för att få stöd för sin världsbild.

Medieforskaren Philemon Bantimaroudis et al. (2020) beskriver med hjälp av agenda melding hur individer söker validering för sina övertygelser i onlinegrupper med likasinnade individer. I dessa miljöer smälter subkulturella agendor samman och skapar ideologiska band mellan medlemmarna. Bantimaroudis et al. menar att etablerad media fortfarande har en

dominerande roll som agendasättare för allmänhetens diskussioner, men internets utveckling har möjliggjort för olika alternativa källor att konkurrera om dagordningen. Medievetaren Marcus Funk (2018) har med utgångspunkt i agenda melding undersökt hur kristna subgrupper på diskussionsforumet Reddit förhåller sig till olika etablerade mediers dagordningar. Studien visar att medlemmarna aktivt tar del av etablerade nyhetsmedier, men motsätter sig de attribut som inte överensstämmer med gruppens uppfattningar. Genom att kollektivt avvisa etablerade mediers nyhetsagendor förstärker subgrupperna sin gemensamma gruppagenda och identitet. Därigenom drar Funk slutsatsen att nischade subgrupper har möjlighet att sammanföra sina agendor till en kollektiv identitet på sociala medier. Med hjälp av tidigare forskning om agenda melding vill vi undersöka individuella och kollektiva identiteter i Frihet Sverige, hur identiteterna påverkar gruppagendor skapas och hur olika medlemmarna värderar olika informationskällor.

3.4 Begrepp och dess definitioner

Statsvetaren Syed S. Ali (2021:121f) definierar högerextremism som en rörelse präglad av nationalism, främlingsfientlighet, en auktoritär syn på staten och antidemokratiska ståndpunkter. Alla delar förekommer inte i alla rörelser, men ett gemensamt drag är att samtliga högerextrema grupper förespråkar återvandring för invandrare och ser främmande kulturer som ett hot mot nationen. Utifrån detta har vi kategoriserat inlägg om främlingsfientlighet, nationalism och auktoritära åsikter som högerextrema agendor.

Religionsvetarna Liselotte Frisk och Peter Nynäs (2012:2ff) menar att "new age" är ett begrepp som inte har en tydlig definition. Snarare kan new age förstås som en sammanslagning av olika nyandliga trossystem vilka grundas i en holistisk världssyn där exempelvis alternativa vårdmetoder förespråkas. Statsvetarna Charlotte Ward och David Voas (2011:106f) nämner olika uppfattningar som är vanligt förekommande i nyandliga sammanhang, såsom tro på positiva affirmationer och övertygelsen om att det kommer en "ny tidsålder" vilken ska leda till ökad medvetenhet genom att människor vaknar upp och får nya insikter. I vårt urval har vi kategoriserat inlägg om uppvaknande, andlighet, alternativ vård och holistisk hälsa som nyandliga agendor.

Statsvetaren Eiríkur Bergmann (2018:22f) beskriver New World Order som en bred konspirationsteori med en gemensam idé om att en elitgrupp försöker ta över världen, varav en vanligt förekommande tanke är att detta sker genom försök till tankekontroll. New World Order har traditionellt sett räknats som en judisk konspiration (ibid.:29). Utifrån detta har vi valt att kategorisera inlägg om New World Order som inlägg med en högerextrem agenda.

Agendabegreppet kommer att användas utifrån agenda meldings utgångspunkt, där "agenda" ses som en uppsättning av värderingar, attityder och åsikter. Till skillnad från i traditionell agenda setting gäller agendabegreppet grupper och individers personliga agendor. Grupper representerar en "samlad agenda för frågor" och man går med i en grupp genom att anta en agenda. När uppsatsen beskriver teorin om agenda setting används istället begreppet dagordning.

4. Teori

4.1 Goffmans dramaturgiska perspektiv

Sociologen Erving Goffmans dramaturgiska perspektiv liknar all social interaktion vid en teater, där människor framträder som skådespelare i olika roller (jfr Goffman 2004).

Vardagslivets framträdande avgränsas av det skådespel som äger rum inför en publik och förberedandet "bakom kulisserna", vilka Goffman benämner som främre och bakre regionen. I den främre regionen försöker individen uppträda med önskvärda intryck av sig själv och övertyga publiken om sitt framträdande (Goffman 2020:170). I den bakre regionen kan individen kliva ur rollen, slappna av och förbereda sitt framträdande, fritt från insyn från publiken (ibid.:176). Till skillnad från en verklig teaterföreställning är gränsen mellan regionerna abstrakta, således är kontroll över publikens insyn till den bakre regionen avgörande för att kunna övertyga publiken om sitt framträdande (ibid.:178).

Goffman använder begreppet "fasad" för att beskriva den expressiva utrustning som den agerande medvetet eller omedvetet använder för att definiera situationen för publiken. Fasaden delas upp i "scenmiljö", "personlig fasad" och "social fasad". Scenmiljö beskrivs som möbler, dekor och andra fysiska arrangemang som används som rekvisita under framträdandet. Den personliga fasaden utgör mer intima detaljer som aktören identifierar med

sin roll, såsom kläder, ansiktsuttryck och utseende. Den sociala fasaden beskriver hur individen anpassar sitt framträdandet utifrån olika publikers för att uppnå trovärdighet (Goffman 2020:72ff). Framträdanden kan även ske i team, där en samling individer samarbetar för att upprätthålla ett önskvärt intryck för att uppnå sina syften (ibid.:138). Ett team kan utgöras av människor som är sammankopplade. Även teamets framträdande avgränsas av det skådespel som äger rum i den främre regionen och förberedandet i den bakre regionen.

Goffmans dramaturgiska perspektiv kan användas för att förstå hur människor genom att framträda inför olika publikers skapar och förstår sina ”jag” och identiteter. Med hjälp av Goffmans teori vill vi undersöka identitet för att förstå hur medlemmarna genom individuella framträdanden, likväl som Frihet Sverige som team skapar validitet kring sin agenda.

4.2 Agenda melding

Utifrån agenda setting-teorin bildades teorin om *agenda melding* (Shaw et al. 1999). Agenda melding utgår från olika teorier individers sociala behov, såsom drivkraften att tillhöra olika grupper. Leon Festingers teori om kognitiv dissonans innebär att det uppstår obehag hos människor när de tar del av information som är oenig med deras attityder och övertygelser. Därav går individer med i grupper där deras åsikter passar in, samt blandar och väljer ut information från olika medieagendor som stämmer överens med deras värderingar och attityder. Agenda melding beskriver grupper agendor som en blandning av dess medlemmars individuella agendor. Grupper representerar en ”samlad agenda för frågor”, och genom att gå med i en grupp smälter individen ihop sina individuella dagordningar med gruppens dagordningar. Gruppens agenda fungerar som ett filter, utifrån vilket medlemmarna väljer ut information som stämmer överens med deras attityder och övertygelser.

Agenda meding förnekar inte traditionell agenda setting, utan kan snarare förstås som den sociala och meningsskapande processen bakom traditionell agenda setting. Massmedia har fortfarande en dominerande roll som agendasättare för allmänhetens diskussioner, men internets etablering i samhället har möjliggjort för olika alternativa källor att konkurrera om dagordningen. Genom internets virtuella rum kan grupper idag enas oberoende av tid och rum. Sammanfattningsvis förklarar agenda melding hur individer skapar validitet för sina

uppfattningar, dels genom att gå med i en grupper med agendor de vill tillhöra, dels genom att blanda och välja ut information från olika källor (Shaw et al. 1999).

Genom att analysera Frihet Sverige vill vi undersöka vilka agendor som existerar i Facebookgruppen, huruvida det råder samstämmighet eller motsättningar kring dessa, samt hur medlemmarna förhåller sig till informationskällor. Med hjälp av agenda mending vill vi förstå hur medlemmarna tillsammans skapar validitet och mening kring sina uppfattningar och vilka funktioner det virtuella rummet fyller för medlemmarnas identitet och grupptillhörighet.

4.3 Den kultiska miljön

Sociologen Colin Campbell menar att subgrupper inte bör förstås som en eller flera specifika rörelser. 1972 myntade han teorin om *den kultiska miljön* för att beskriva alla subgrupper med avvikande trossystem som en enad undergroundkultur i opposition mot rådande samhällsnormer (jfr Campbell 2002). En kultisk miljö utgörs av många olika rörelser och trosuppfattningar, vilka förenas i en delad erfarenhet av att behöva försvara sina avvikande livsåskådningar eller ideologiska uppfattningar. Den kultiska miljön präglas av synkretism, individualism och öppenhet gentemot andra med avvikande tro, eftersom det är det gemensamma målet som är viktigt (Kaplan & Löow 2002:1ff). Kaplan och Löow (2002:6) menar att kultiska miljöer förändrats på senare tid då internets genomslag bidragit till att den kultiska miljön kunnat breddas då den kan verka utanför tidslig och rumslig kontext. Den kultiska miljön präglas i viss mån av sökare, det vill säga personer som inte har en direkt tillhörighet utan går igenom flera olika grupper för att hitta ett tillfredsställande system. Sökares närvaro i en grupp leder till att gruppen breddas och innefattar mer än den ursprungliga frågan, vilket kan resultera i ideologiska överlappningar (Campbell 2002:18). Campbell menar att den tro som förekommer i den kultiska miljön främst baseras på en individuell syn på upplysning, där människor inte tvunget måste dela väg till det gemensamma målet. Därtill är alla delar av den kultiska miljön inte nödvändigtvis religiöst förankrade, men den kultiska miljön har en gemensam grund i en avvikande syn på vetenskap (Campbell 2002:16f). Teorin om kultisk miljö kan bidra till vår analys genom att erbjuda en förklaringsmodell till olika agendors samexistens i gruppen.

5. Metod

5.1 Kvalitativ innehållsanalys

Vi har valt att använda oss av kvalitativ innehållsanalys som metod för att analysera Facebookgruppen Frihet Sverige. Kvalitativa innehållsanalyser syftar till att kunna tolka, förstå och beskriva ett fåtal textexempel för att kunna få en djupare förståelse för en mindre subkultur, till skillnad från en kvantitativ analysmetod som syftar till att räkna och generalisera för att dra slutsatser om en större population (Ekström & Johansson 2019:131). Genom djupgående läsning av texten vill vi få en djupare förståelse för hur användare i Facebookgruppen skapar mening kring information, identitet och gruppgemenskap.

5.2 Etnografi online

Vi har valt att använda etnografi online som metod för att samla in det empiriska material som ska analyseras. Etnografi online utgår från att det som sker online är kulturella företeelser och att internet är en plats där mening skapas och vi lever stora delar av våra liv. Madianou menar att etnografi är särskilt lämpligt för att studera kommunikation online eftersom metoderna fångar relationer och dess olika dynamiker. Därigenom bidrar metoden till fördjupad kunskap om kommunikationsteknologier och de kulturer som de möjliggör och vice versa (Svensson 2019:52).

Frihet Sverige är en offentlig Facebookgrupp som består av drygt 2400 medlemmar (Frihet Sverige 2021). Det publiceras hundratals inlägg i månaden, men det totala antalet inlägg är okänt då Facebook inte tillhandahåller någon funktion för att medlemmar ska kunna se detta. För att skapa oss en bild av gruppens onlinekultur började vi med att läsa gruppbeskrivningen och närläsa drygt 100 av de totala inläggen i Facebookgruppen. Vi har valt att avgränsa studiens urval till inlägg från gruppen och inläggs kommentarer. Analysobjekten valdes utifrån att vi ville undersöka samband mellan olika agendor, hur gruppen förhåller sig till informationskällor och eventuella överlappningar mellan olika typer av agendor. Då precision och tydlighet var avgörande för en lyckad analys valde vi bort inlägg som inte berörde de områden som vi ämnade att undersöka. Eftersom det var gruppmedlemmarnas uppfattningar vi var intresserade av valde vi bort delningar utan kompletterande text, och av tidsskäl exkluderades gruppinlägg som enbart innehöll videoklipp.

5.3 Forskningsetik

En viktig aspekt att ha i åtanke under etnografiska studier online är de etiska ramverk som gäller. Svensson nämner att det anses vara etiskt godtagbart att observera ett offentligt forum online utan informerat samtycke, med tanke på att inläggen inte är skyddade (Svensson 2019:62f). Då Frihet Sveriges Facebookgrupp är offentlig behövde vi inte förklara vår närvaro och vi valde att inte interagera med andra medlemmars inlägg. Vi skapade ett inlägg i gruppen för att presentera oss och berätta att vi var där för att skriva en b-uppsats, vilket godkändes av administratörerna och inte ledde till några följdfrågor. I resultatavsnittet lade vi stor tyngd vid att anonymisera medlemmar och inte använda några direktcitater. Därför har samtliga inlägg som citeras från gruppen parafraserats.

5.4 Metodkritik

Svensson nämner risken med att förutsätta att alla inlägg skapas av verkliga människor, eftersom icke-mänskliga aktörer som bots förekommer (Svensson 2019:61). Därtill förekommer även möjligheten att samma användare har flera konton eller att människor med hjälp av falska konton bara är där för att väcka reaktioner, provocera eller parodiera medlemmar. Kritiker har menat att metoden riskerar att lägga för stor vikt vid det digitala. Eftersom digitala världar idag är en naturlig del av människans vardagsliv och identitet kan det idag betraktas som en del av vardagslivets praktiker (ibid.:59). När det kommer till att skapa inifrånförståelse är det viktigt med en balansgång mellan att aktivt delta och passivt observera. I samband med studier av online-miljöer man känner sig hemma i riskerar man att fastna i sin förförståelse och det blir svårare att hålla sig neutral. Därför är det viktigt att problematisera hur ens egna förförståelse kan spela in i tolkningarna (ibid.:56f).

En egen observation gällande vår undersökning av Frihet Sverige var att ett problem var att materialet kunde förändras. Vissa inlägg och kommentarer togs bort, vilket innebar att vi inte alltid kunde följa upp diskussioner vi undersökte och således inte kunde använda dessa inlägg för att undersöka bemötande inom gruppen, även om inläggen hade många kommentarer när vi först läste dem.

6. Analys

Denna analys ämnar till att presentera de empiriska fynden och sätta dessa i relation till teorierna om agenda melding, Goffmans dramaturgiska perspektiv och kultisk miljö.

Analysen utforskar tre områden: agenda, förhållningssätt till informationskällor och identitet.

Inledningsvis analyseras vilka agendor som förekommer i gruppen och hur medlemmarna använder och förhåller sig till olika informationskällor för att skapa validitet kring agendorna.

Detta för att därefter analysera vilka identiteter som går att utläsa i Facebookgruppen och dessa i relation till gruppens agendor och gruppidentitet.

6.1 Agenda

6.1.1 Agendor relaterade till covid-19

“Smittspridningen av covid-19 är påhitt och lögn” skriver en medlem ett inlägg i Facebookgruppen Frihet Sverige. I ett annat inlägg ställs frågan “Pågår det verkligen en pandemi eller är det bara påhitt?”. I kommentarsfältet svarar en medlem: “De eftersträvar att göra oss till slavar. Det här är en politiskt driven pandemi!”. Analysen visade att covid-19 är ett vanligt förekommande ämne i Facebookgruppen. Gruppens agenda kring covid-19 avviker från dominerande uppfattningar av samhälle och etablerade medier. Vissa medlemmar intar ett kritiskt förhållningssätt gentemot sjukdomens allvar och pandemirelaterade åtgärder. Andra förnekar virusets existens och uttrycker en stark tro på att det egentligen är en konspiration som döljs av makthavare och media i syfte att kontrollera befolkningen.

Information från etablerade mediekällor delas sällan av medlemmar i Facebookgruppen. Däremot diskuteras dessa medier återkommande i inlägg och kommentarer. “Att viruset SARS-COV-2 existerar är inte bevisat, vi måste sluta sluka lögnerna och kräva belägg” skriver en medlem i ett inlägg. I kommentarsfältet svarar en medlem att det finns bevis på att virusets existens är en bluff, men att etablerad media ljugar då de drivs av ekonomiska intressen. Andra skriver att etablerade medier är mutade, försöker vara etablissemang till lags eller är med på hela konspirationen kring covid-19. Att medlemmarna konsekvent motsätter sig etablerade medier kan förstås med hjälp av agenda melding (Shaw et al. 1999). Medlemmarna har valt att gå med i en agenda vars uppfattningar skiljer sig från etablerade

mediers information och att beskriva etablerade medier som lögnare och manipulation kan förstås som ett sätt att minska kognitiv dissonans. Således kan vi förstå hur gruppen, genom att enas i opposition mot makthavare och etablerad media, kan smälta samman sina olika agendor. Genom att uttrycka misstro mot etablerade medier upprätthåller de validitet för sina uppfattningar.

Pandemirelaterade restriktioner är ett återkommande ämne på Facebookgruppens agenda, vilken kännetecknas av kritiska attribut. "Restriktionerna är den verkliga faran som kommer döda mänskligheten, inte viruset!". Så menar en medlem som reagerar på en text från SVT:s hemsida. I ett annat inlägg kritiserar uppsåten bakom restriktioner rörande covid-19. "Enligt mig har restriktioner och nedstängningar inte att göra med att förhindra spridningen av corona. Det handlar egentligen om att världsekonomin ska krascha, att globalister ska överta ägandet av tillgångar, försätta företag i konkurs och göra folket manipulerbara och beroende av bidrag". Whitesides beskriver hur konspirationsteorier kan fungera som en tröst i krissituationer: genom denna sorts teorier kan individen hitta en förklaring eller hjälp för att avvärja hotet (Whitesides 2015:43). På samma sätt går det att se den här sortens kommentarer som ett uttryck för ett behov av upplevd kontroll. Även om inläggsförfattaren inte ser fram emot den här framtid som hen beskriver så vet hen vad hen ska vänta sig och har dessutom fortfarande möjlighet att förändra situationen genom att avslöja sanningen.

"Skippa sprutorna! Vaccinet implanterar microchip som ska kontrollera befolkningen. Detta är fan värre än chemtrails". "Lita inte på Löfvens vaccinpropaganda". Detta uttrycks i inlägg som handlar om vaccinering mot covid-19. Frihet Sveriges agenda kännetecknas av en kritisk inställning gentemot kring covid-19-vaccinering, vilket framgår på olika sätt. Förutom oron över att få ett microchip insatt kan vi utläsa rädslor för att bli allvarligt sjuka eller dö av vaccinet, vilket framgår i inlägg där medlemmar berättar om närstående som råkat illa ut till följd av vaccinering. Om vi applicerar Goffmans dramaturgiska perspektiv kan medlemmarnas framträdanden förstås utifrån vad de publicerar i Facebookgruppen (Goffman 2020:67ff). Facebookgruppen kan därigenom betraktas som den plattform framträdandet äger rum på, där medlemmarna försöker övertyga publiken om respektive agendor. Inlägg som beskriver politikernas "verkliga" intentioner bakom vaccineringen kan förstås som försök att avslöja information från deras bakre regioner. Genom att lyfta fram detta till sin främre region försöker de övertyga publiken om sin definition av situationen.

Medlemmarna delar främst källor från olika alternativa medier för att stödja sina argument på. “Här finns en sammanfattning av vaccinet satanistiska krafter av en romersk präst!” uttrycker en medlem som delar en alternativ källa med ett uttalande från en präst som menar att vaccinet bär på ett satanistiskt innehåll. I kommentarsfältet bemöts inläggsförfattaren av medhåll. “Här måste jag ge dig en applåd. Det var längesedan jag såg ett så viktigt klipp. Jag hoppas att du delar videon i alla grupper innan den tas bort. Det är ett mycket viktigt budskap” lyder en kommentar. Utifrån Campbells teori om den kultiska miljön kan vi förstå antagandet om att inlägget kommer tas bort som ett uttryck för att gruppmedlemmen upplever att dennes tro står i opposition till samhällets uppfattningar (Campbell 2002:16). Gruppens innehåll och ståndpunkter antas vara impopulära hos makthavare, i kontrast till den egna gruppen där den här typen av inlägg har sin rätta publik.

Trots att medlemmarna förnekar etablerade källors trovärdighet så använder de viss information från dessa källor för att stödja sina argument. I ett inlägg delas en artikel från Aftonbladet som redogör för statistik som visar på att 200 människor blivit smittade efter vaccineringen. I artikeln uttalar sig statsepidemiologen Anders Tegnell som beskriver beskedet som positivt. Medlemmen som delat artikeln skriver att “200 blivit sjuka visar att vaccinet inte fungerar. Aftonbladet och Tegnell använder statistik för att manipulera människor och det är skrottretande att ‘vaxxidioter’ låter sig luras”. I de fall medlemmar delar etablerade mediekällor har de valt ut specifik information från texten och ändrat budskapet så det stämmer överens med deras åsikter. Detta kan förstås med hjälp av agenda melding som beskriver hur individer väljer ut information från olika källor som stämmer överens med deras övertygelser (Shaw et al. 1999). Att medlemmarna motsätter sig nyhetsmediernas dagordning och attribut kan betraktas som ett sätt för gruppen att stärka sin egna agenda.

Goffman beskriver scenmiljö som den del av fasaden som utgörs av platsbundna, fysiska arrangemang som tillhandahåller rekvisitan för framträdandet (Goffman 2020:73). Eftersom Goffman var verksam innan internets tid menar vi att detta idag även kan innefatta virtuella rum. Facebookgruppen kan förstås som medlemmarnas scenmiljö, där informationskällor kan fungera som rekvisita som medlemmarna använder. Genom att beskriva källorna som delas i inläggen kan de försöka påverka publikens intryck. Utifrån Frihet Sveriges gemensamma agenda väljer de ut och blandar information från olika källor. Hur medlemmarna beskriver källorna blir således det viktiga, medan källornas ursprung och innehåll blir oväsentligt.

I ett annat inlägg delas en artikel från Aftonbladet angående Bill Gates påstådda umgänge med Jeffrey Epstein. Inläggsförfattaren tillägger: “Nu avslöjas det i massmedia. Det är alltså nu vi ska injiceras med ‘medicin’ som denna filantropiska pedofil har rusat fram med hjälp av sitt inflytande över BigTech, BigPharma och massmedia?”. Inlägget kan förstås som att medlemmen använder källan som stöd för att inte kunna lita på vaccinet, samtidigt som denne skriver att man inte kan lita på massmedia eftersom de är en del av konspirationen. Utifrån Goffman kan inlägget tolkas som att medlemmen försöker övertyga publiken om att den roll Bill Gates framträder med är falsk, genom att avslöja påstådda aktiviteter från hans bakre region (Goffman 2020:170ff).

6.1.2 Den nyandliga agendan

“Sprid kärlek för att få människor att läka” menar en medlem som skriver ett inlägg om att kärlek kan hjälpa de som ännu inte vaknat eftersom det kan fungera helande. I ett annat inlägg skriver en medlem att “Kärlek och ljus kommer att rädda oss från pandemin, vi behöver vägleda de rädda som ännu inte mött sanningen”. Joseph Campbell menar att myter uppfyller ett terapeutiskt värde för människor, genom att erbjuda förklaringar till verkligheten som de kan luta sig tillbaka på i tider av förlust och kris. Han menade att budskapen i olika religiösa trossystem bör förstås genom metaforer, snarare än de historiska aspekterna (Menziés 2013:16ff). Utifrån Campbells teorier kan dessa inlägg förstås som olika myter medlemmarna använder för att förklara och ta sig igenom tider av kris, i detta fall coronapandemin.

När det talas om internationella demonstrationer mot pandemilagar beskrivs dessa som en kamp för medmännisklighet och hälsa. Bland inläggen kunde vi utläsa en agenda som förespråkar holistisk hälsa, meditation, alternativmedicin och andlighet, vilket Ward och Voas (2011:106f) räknar upp bland saker som faller inom new age. I ett inlägg kan vi läsa om att god hälsa förutsätter tillräckligt med sömn, motion och minskad stress medan vaccin, isolering och stress beskrivs som den riktiga faran med pandemin. Det talas om uppvaknanden, energier och andliga fenomen. Alternativmedicin förespråkas som metod för att rädda närstående från vaccinet biverkningar. En annan medlem skriver att “D-vitamin förhindrar att få covid-19, men om man redan är smittad kan sjukdomen botas med kolloidalt silvervatten”. Medlemmarna delar även med sig av olika tips på alternativa behandlingar för att skydda sig mot 5G-strålning.

Menzies skriver att myter har förts vidare genom generationer och skapat idéer och övertygelser som genomsyrar kulturer och samhällen (Menzies 2013:2ff). Även om coronapandemin bröt ut under 2020 har liknande narrativ används för att beskriva dylika uppfattningar genom historien. Whitesides (2015:32ff) skriver att nyandliga och konspiratoriska rörelser ofta korsbefruktas och att båda grupperna delar ett sökande efter en teleologisk förklaring. Konspirationsteorier kan genom profetiska berättelser om en ny tidsålder eller genom att förklara tillkomsten av nästa världsålder erbjuda ett teleologiskt fokus med redogörelse för eventuella framgång eller nederlag för konspirationen.

Med internet och sociala mediers etablering i samhället kan man resonera kring att nyandliga konspirativa idéer har fått nya möjligheter att spridas. Genom att möten inte tvunget sker fysiskt får människor från olika kultiska miljöer möjligheter att dela tankar med varandra och skapa överlappningar i större skala. Som kultisk miljö erbjuder Facebookgruppen Frihet Sverige en plattform för olika avvikande nyandliga åsikter. Utifrån Goffman kan detta förstås som att åsikter som enligt rådande samhällsnormer hör hemma i den bakre regionen kan lyftas fram till den främre regionen genom att likasinnade enas genom virtuella grupper.

6.1.3 Den högerextrema agendan

“Samtliga kyrkor i Sverige ska inom kort islamiseras. Den katolska kyrkan i Sverige är lika politiserad som svenska kyrkan och arbetar inte för katoliker och kristna, utan istället för muslimer och islamister.” Detta skriver en medlem som delar en artikel från SVT. I artikeln informeras om att svenska kyrkan kräver amnesti för asylsökande. I ett flertal inlägg lyfts agendor kring främlingsfientlighet. Här ryms både uttalad kritik mot islam, invandring och judendom, men även en relativiserande syn på rasism. Ett inlägg beskriver hur New World Order försöker förslava människor och uppnå en marxistisk diktatur med hjälp av vaccinet. Enligt Bergmann (2018:22f) är New World Order traditionellt sett en antisemitisk konspirationsteori vilken syftar till tron på att en elitgrupp ämnar ta över världen, vilket här sätts i samband med vaccinet. Det förekommer inlägg som förespråkar Alternativ för Sverige, medan feminism och islam målas upp som ett hot mot gruppen.

En medlem delar ett inlägg om hur den svenska vården påverkas av sionister och menar att vården sysslar med satanistiska offerritualer för att New World Order ska kunna styra

världen. Utifrån Goffmans dramaturgiska perspektiv (2020:67ff) kan inlägget analyseras som att medlemmen framträder genom Facebookgruppen för att övertyga sin publik om att sjukvården styrs av judar under New World Order. Detta kan tolkas som att den agerande försöker övertyga publiken om aktiviteter från sjukvårdens påstådda bakre region, genom att visa dessa i sin främre region. Goffman beskriver den sociala fasaden som individens anpassning av framträdandet utefter publiken, för att individen ska uppfattas som trovärdig. Goffman menar att fasaden tenderar att ge upphov till förväntningar på framträdanden (Goffman 2020:78). Facebookgruppens fasad hjälper medlemmarna att definiera situationen, vilket skapar en ram av förväntningar på de framträdanden som sker i på plattformen. Genom detta kan vi anta att medlemmen tror att den publik som övriga medlemmar i Facebookgruppen utgör kommer att tolka och bemöta framträdandet på avsett sätt.

6.1.4 Agendor som smälter samman och förhållningssätt till informationskällor

I Facebookgruppen uttrycks flera olika agendor, som i viss mån samverkar och kombineras i inläggen. Exempelvis i ett inlägg som inleds "Jag har tilldelats ett spirituellt uppdrag av universum..." nämner skribenten att hen har förutspått pandemin, som är planerad av samhällets eliter och makthavare i gruppen New World Order för att kontrollera befolkningen. Hen beskriver att spiritualitet är kopplat till DNA, vilket New World Order försöker bryta ner med vaccin, för att förhindra människan för att se den universella sanningen. Här lyfts både frågor om nyandlighet, vaccin och en högerextrem konspirationsteori. En stor del av inläggen kombinerar även skepsis mot virusets existens med vaccinomstånd. Uppfattningen att viruset är påhittat just för att människor ska vaccineras förekommer i diskussioner om chipimplantat och New World Order. Whitesides (2015) redogör för att människor som tror på millenariska konspirationsteorier ofta söker en förklaring utifrån ett syfte snarare än ett ursprung. Den här typen av teleologisk komponent kan bidra till en lösning till på vilket sätt de elakartade effekterna av konspirationen kommer att besegras, mildras eller upplösas.

Gemensamt för alla dessa agendor är att de ryms inom en bredare uppfattning som motsätter sig etablerad information kring coronapandemin. Att agendor samverkar och att medlemmar lyfter olika agendor i samma inlägg kan förstås med hjälp av agenda mending. Shaw et al (1999) menar att grupper är organiserade kring dagordningar som representerar deras sätt att

förstå världen. Som gruppmedlem finns en önskan att anta gruppens agendor och när individer går med i grupper smälts deras individuella dagordning ihop med gruppens. Därav kan vi förstå hur Frihet Sverige speglar en mångfald baserat på värderingar, attityder och åsikter. Detta går även att sätta i relation till Campbells teori om sökare i den kultiska miljön. Campbell (2002:18) nämner hur sökare inte tillskriver sig en specifik grupp, utan tenderar att föra med sig uppfattningar från olika delar av den kultiska miljön.

För att medlemmarna ska uppfattas som trovärdiga bör de framträda med intryck i överensstämmelse med gruppens agendor, medan källans ursprung blir oväsentligt. Shaw et al (1999) skriver att agenda melding kan användas för att förklara hur människor söker information för att uppnå acceptans och status inom olika grupper. Individer drivs av att känna grupptillhörighet och söker information som överensstämmer med gruppens agenda för att undvika dissonansen som uppstår när medlemmens individuella åsikter skiljer sig från gruppens.

När den traditionella teorin om agenda setting (jfr. McCombs & Shaw 1972) grundades på 70-talet var grupper begränsade av geografiska områden och lokala nyhetsmedier. Därigenom kan man förstå hur massmedierna hade en dominerande roll över att sätta dagordningen för allmänhetens diskussioner. Internet och sociala mediers etablering i samhället har möjliggjort för olika alternativa källor att konkurrera med etablerade medier om dagordningen. Samtidigt är grupper inte längre bundna till ett geografiskt område, utan kan idag mötas på de virtuella rum som internet utgör. Med hjälp av Goffmans teorier kan man resonera kring att Facebook har möjliggjort för en rad virtuella rum, där fasader byggs upp genom grupper och likasinnade kan enas. Därigenom kan vi även förstå hur dessa miljöer kan bli segmenterade och informationen bli snedvriden.

6.2 Identitet

Med utgångspunkt i ovanstående analyser undersöker detta avsnitt vilka identiteter som går att utläsa ur Facebookgruppen, samt vad som kännetecknar gruppens identitet. Genom att undersöka identiteter kan analysen bidra till ytterligare förståelse kring relationen mellan gruppens agenda och gruppidentitet. För att hitta olika typer av utgångspunkter från vilka

gruppmedlemmar gör inlägg har vi skapat fyra kategorier av roller i gruppen. Kategorierna baseras på hur inlägg vinklats och utgick från olika attribut som medlemmar tillskrev sig själva eller andra gruppmedlemmar. "De utsatta" redogjorde för att de på olika sätt behandlats negativt av någon i maktposition, "hjältar" tilldelades rollen av andra, "de vakna" tillskrev sig själva rollen och "aktivisterna" gav uttryck för att de försökte påverka.

6.2.1 Roller

“Den vanliga sjukvården har aldrig hjälpt mig så jag har vänt mig till alternativmedicin. Jag avskyr Bill Gates och hans lögner och vill därför få andra att avstå vaccinet”. ”Jag kan inte lämna min lägenhet utan att drabbas av smärta till följd av 5G-master i mitt område”. De medlemmar vi klassat som “de utsatta” uttrycker att de utsätts för konspirationer, omvärldens dömanden eller brister i välfärden. I inläggen överlappar vissa olika uppfattningar varandra, som motstånd till vaccin och bristande förtroende för sjukvård, och källor delas i samband med de markerade identiteterna. En medlem uttrycker att anledningen till att äldre, hemlösa och funktionsnedsatta prioriteras i vaccinationskön är att staten vill att de ska dö: “Som sjukpensionerad ses jag bara som en börda för ekonomin”. Goffman menar att roller skapas genom interaktioner med andra närvarande. Genom interaktioner på Facebook försöker den agerande presentera sig själv enligt en specifik roll. Samtidigt påverkas rollen av att andra medlemmar överför sina definitioner av situationer genom reaktioner och handlingar (Goffman 2020:58ff). Således kan vi förstå hur medlemmarna, genom att bekräftar varandra i kommentarsfältet, formar och förstärker varandras roller som utsatt. Eftersom dessa åsikter avviker från rådande samhällsnormer och motsätts av etablerade medier kan man tänka att Facebookgruppen blir en viktig plattform för medlemmarna att uttrycka och få sin identitet bekräftad.

“Tack för att du är så klok! Jag håller med om allt du skrivit, vi behöver fler som dig!” “Du är en hjälte som inspirerar många!” Vi har kategoriserat den här typen av inlägg som “hjälte”-inlägg, där andra medlemmar tilldelar någon gruppmedlem rollen som hjälte, företrädesvis då den skrivit ett välformulerat inlägg eller då medlemmar deltagit i demonstrationer eller manifestationer. Hjälterollen förekommer i relation till inlägg om agendan kring pandemirestriktioner och vaccinnmotstånd. Ett typexempel på en av gruppens hjältar är grundaren Filip Sjöström som driver opinionsbildning utåt och som anordnat

demonstrationer mot pandemirestriktioner. I ett inlägg beskrivs hur Sjöström valt att inte betala de böter han tilldelats efter att ha anordnat demonstrationer eftersom han inte begått något brott. "Han hamnar hellre på gatan än överger sina ideal". Gruppens hjältar kan tjäna som förebilder för andra som vill engagera sig och fungerar som ansikten utåt för rörelsen.

Goffman menar att individens tro på äktheten i sitt egna framträdande kan förstås på två sätt: antingen duperas den agerande av sitt framträdande och övertygas om att de intryck som denne iscensätter är äkta, eller så förhåller den agerande sig cynisk till sitt framträdande och anser att det endast är ett skådespel. Den agerande individen förutsätter att publiken ska tro på framträdandets äkthet, att de intryck individen försöker förmedla är verkliga egenskaper förenliga med dennes personlighet. Om publiken övertygas av framträdandet kommer även individens tro på sin roll stärkas (Goffman 2020:67f). Med hjälp av Goffmans teorier kan man resonera kring att rollen som hjälte bekräftas av publiken på Facebook. Eftersom dessa åsikter går emot samhällsnormerna kan man tänka att den roll som medlemmarna försöker framträda enligt bemöts på motsatt sätt utanför gruppen. Facebookgruppen blir således en viktig plattform för dessa identiteter att bekräftas för individerna.

"Tills de vaknar måste vi kämpa för dem", och "Vakna Sverige!" är två sorters uttryck som återkommer ofta. Just "vakna" är ett vedertaget begrepp att beskriva sig själv som.

Gruppbeskrivningen innehåller ett budskap om hur vakna människor ser igenom lögnen, i diskussioner om vaccin diskuteras hur man inte kan ta ansvar för att andra ska vakna och gällande olika konspirationsteorier nämns att man längtar efter att omgivningen ska vakna. Här tydliggörs att medlemmar antas vara vakna, till skillnad från allmänheten som ännu inte vaknat. Vakenhet appliceras på flera olika agendor och används som begrepp gällande allt ifrån nyandliga paradigmskiftet till invandring, vilket innebär att alla möjliga sorters motsättningar mot etablissemangen ryms inom Frihet Sverige. Satt i relation till teorin om kultisk miljö kan vi förstå en gemensam upplevelse av "vakenhet" som en enande kraft som definierar gruppen och dess medlemmar.

"Dela och stå upp mot NWOs lögnen!" "Låt alla få veta riskerna med vaccinet!" Den här typen av inlägg har vi lagt under identiteten "aktivisterna". I viss utsträckning delar de inlägg från deras egna tidslinjer och ber andra medlemmar sprida budskapet vidare. Exempel på

andra frågor som återkommer i den här typen av inlägg är upplevelser av att muslimer håller på att ta över landet, budskap om att ett andligt paradigmskifte är på väg och försök till att exponera sanningen om regeringen, media och läkemedelsindustrin. Aktivisterna kommunicerar ofta ut sin övertygelse genom profil- och omslagsbilder med de budskap de vill sprida. Bland aktivisterna kunde vi utläsa tre olika agendor: vaccinetstånd, nyandlighet och högerextremism. Aktivistrollen är i någon mån kopplad till hjälterollen på så sätt att båda rollerna tydligt försöker väcka opinion, men identiteterna fungerar ändå olika eftersom en stor del av aktivisterna inte tillskrivs en hjälteroll av andra medlemmar. Campbell (2002:14) skriver om hur kultisk miljö är en motreaktion på samhällets rådande föreställningar. I Frihet Sverige synliggörs gruppens funktion som samhällskritisk genom att aktivister uppmanar människor till att engagera sig emot det rådande etablissemang.

Goffman beskriver den personliga fasaden som intima detaljer aktören använder som rekvisita för att identifiera sig med sin roll, såsom kläder, ansiktsuttryck och utseende. Vi menar att den personliga fasaden kan analyseras utifrån Facebookprofiler. Bland medlemmarna fann vi profil- och omslagsbilder kopplade till Frihet Sverige, samt budskap som "Stoppa 5G" och "Mot vaccinering". Profilernas uttryck kan tolkas som försök att identifiera sig med Frihet Sverige, samt för att uppnå status och trovärdighet inom gruppen, men även som ett sätt att värva fler medlemmar.

6.2.2 Gruppidentiteten

I gruppbeskrivningen kan man läsa att Frihet Sverige vill stå upp för frihet och sanning, och att "den vakna människan ser igenom lögnerna och står kompromisslöst i styrkan av Frihet och Sanning" (Frihet Sverige 2021). Det framgår att gruppens identitet i mångt och mycket formas efter ett ideal kring att medlemmarna ska fungera som aktivister. Gruppens flöde innehåller bilder föreställande demonstranter, information gällande manifestationer och positiva reaktioner kring artiklar som kritiserar pandemiregler: gruppens mest engagerade medlemmar försöker väcka opinion, inspirera passiva sympatisörer att organisera sig och påverka människor att stå upp mot makten. Gruppens opinionsbildning har ett tydligt politiskt syfte med målsättning att försvara frihetliga värden, kroppslig autonomi och möjligheten att kritisera staten. Samtidigt förekommer en tydlig samexistens mellan gruppmedlemmar med

olika trosuppfattningar. Utifrån teorin om den kultiska miljön kan detta förstås som ett tecken på att gruppgemenskapen främst baseras på en gemensam känsla av opposition.

Vi kan utläsa att negativa attityder till etablerade makthavare är ett genomgående tema: Frihet Sveriges medlemmar är övervägande kritiskt inställda till traditionell media, regeringen, riksdagspartier och myndigheter som Polismyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Försäkringskassan och Statistiska Centralbyrån. Mycket av den negativa inställningen handlar om att medlemmar upplever att staten försöker kontrollera dem, men vad som upplevs vara tecken på detta är väldigt individuellt. Vissa medlemmar är principiellt emot begränsande av frihet medan andra tror att deras kritiska hållning i förlängningen skulle kunna innebära att de exempelvis blir polisanmälda, fängslade eller får mikrochip installerade för att staten ska kunna följa dem överallt och kontrollera dem. Här ser vi återigen exempel på hur medlemmarnas gemenskap grundas i en gemensam misstro till staten, men att bilderna av vilket hot staten utgör skiljer sig åt.

Goffman beskriver hur en samling individer kan gå samman och bilda ett team och samarbeta i iscensättningen av ett framträdande. Eftersom teamet förenas i ett gemensamt intryck att upprätthålla bildas en lagkänsla och en helhet hos medlemmarna (Goffman 2020:138ff). Lagmedlemmarna är beroende av varandras dramaturgiska samarbete och utvecklar ett ömsesidigt beroende till varandra. Likväl som det individuella, avgränsas teamets framträdande av den främre och bakre regionen, vilket gör kontroll över insynen till den bakre regionen avgörande för framträdandets trovärdighet. Om vi betraktar Frihet Sverige som ett team kan Facebookgruppen förstås som den plattform de framträder på inför sin publik. Medlemmarna förenas även av rätten till "förtrolighet", vilket kan förstås som en acceptans av individen när denne gått med i teamet. Regiongränserna är som tidigare nämnt abstrakta. Goffman var verksam innan internets tid och eftersom publiken till viss mån är osynlig på Facebook kan medlemmarna även uppfatta Facebookgruppen som den bakre regionen. Goffman menar dock att teamet kan iscensätta ett framträdande för en publik som inte är närvarande. I sådana fall kan teamets framträdande fungera som en självuppfyllande profetia: teamet blir sin egna publik, övertygas av sitt framträdande och införlivar normerna i den bakre regionen (ibid.:139).

6.3.3 Medlemmar som hotar gruppidentiteten

Gruppidentiteten kan även förstås genom att analysera den interna debatten gällande vilka av agendorna som ska definiera gruppen. Trots att Frihet Sverige till synes präglas av en stark gruppidentitet och gemensam definition av de intryck teamet upprätthåller förekommer interna konflikter mellan medlemmarna i vissa frågor. Om vi enligt Goffmans perspektiv (Goffman 2020:138ff) betraktar Frihet Sverige som ett team kan de gemensamma intryck som teamet vill upprätthålla förstås utifrån de agendor som utgjordes av analysen: covid-19, den nyandliga och den högerextrema agendan. Lagets samarbete blir då avgörande för att framträda med ett trovärdigt intryck inför publiken och bibehålla validitet kring sin agenda.

En medlem skriver att det är motsägelsefullt att vara med i Frihet Sverige om man förespråkar vaccinering. En före detta gruppmedlem kommenterar att hen håller med om att coronapandemin är en komplott men vill vaccinera sig just för att samhället ska bli som vanligt igen. Kommentaren möts av stort motstånd och personangrepp från andra medlemmar, i form av bland annat anklagelser för att vara ett falskt konto, ha vanföreställningar och medlemmen blir ombedd att lämna gruppen. Med hjälp av Goffmans perspektiv kan vi förstå oss själva som publik till Frihet Sveriges framträdande på Facebook. Att vi får se medlemmarnas interna konflikter kan få oss att ifrågasätta trovärdigheten i deras framträdande, likväl som de intryck teamet försöker övertyga oss om.

Eftersom Goffman menar att ett team vill framstå som en enad front inför sin publik (Goffman 2020:141) kan inlägget analyseras som en exponering av Frihet Sveriges bakre region. Om publiken utgörs av Facebookanvändare som exponerar sig för gruppen utan att vara medlemmar blir dessa endast synliga för teamet om de "likear" ett inlägg. Eftersom man måste vara medlem i Facebookgruppen för att publicera och kommentera inlägg kan man tänka att medlemmarna uppfattar plattformen som teamets bakre region. Frihet Sveriges fysiska demonstrationer kan således betraktas som teamets framträdanden inför publik, medan själva Facebookgruppen tillhör den bakre regionen, där de kliver rollerna och planera sina framträdanden.

Analysen visar att medlemmar som kritiserar delar av gruppens agenda blir hårt bemötta, samt att ett flertal av dessa konton inte längre är medlemmar i Facebookgruppen. Tongivande

gruppmedlemmar har uttryckt att Frihet Sverige inte är ett diskussionsforum, vilket gör att de väljer att ignorera debattinlägg. Om teamet delar upplevelsen av att vissa blir medlemmar i Facebookgruppen i enbart för att ifrågasätta framträdandet, snarare än att bli "riktiga" lagmedlemmar, blir regiongränserna allt mer diffusa. Medlemmar som motsätter gruppens agenda blir då istället en del av publiken som stör framträdandet. Att övriga teamet går emot medlemmar kan förklaras som ett försök att återfå kontroll över framträdandet genom att markera att dessa inte en del av teamet. Interna meningsskiljaktigheter äventyrar inte bara teamets trovärdighet, det kan även skapa förvirring kring den verklighetsbild som lagmedlemmarna har anslutit sig till (ibid.:145).

Processen att utesluta medlemmar som går emot gruppens agenda kan även förstås med hjälp av teorin om agenda melding (Shaw 1999). Grupper organiserar sin världsbild genom att utveckla normer, regler eller förväntningar på medlemskapen. Dessa baserade på gruppens uppsättning av agendor, vilka medlemmarna måste kunna för att fungera i gruppen. Om en medlem utmanar gruppens agenda blir denne ett hot och avvisas av resterande gruppmedlemmar. Utifrån agenda melding kan man resonera kring att medlemmar som inte antar gruppens åsikter till fullo uppfattas som hot mot gruppens agenda och bidrar till kognitiv dissonans.

Campbell gör skillnad på kult och sekt. Han beskriver att sekter kännetecknas av social kontroll, totalitarianism och exklusivitet, medan kulter är löst organiserade och präglas av individualism, öppenhet och tolerans. Därigenom tillåts medlemmar engagera sig i annan tro och anhängare agerar inte nödvändigtvis som ett kollektiv utan som en grupp spridda personer med religiös förankring. Vidare menar Campbell att det gemensamma behovet av att behöva försvara sina avvikelser från dominerande kulturer och ideologier skapar öppningar för solidaritet mellan rörelser. Således kan olika alternativa trossystem finna gemenskap i att behöva rättfärdiga sig gentemot resten av samhället (Campbell 2002:13). Om vi betraktar Frihet Sverige som en kultisk miljö kan vi förstå hur olika agendor kan samexistera genom att förenas i opposition mot normen, samt att medlemmar som öppet motsätter sig delar av gruppens agenda blir uteslutna.

7. Diskussion

Uppsatsen syftade till att studera Facebookgruppen Frihet Sverige. Med hjälp av teorin om agenda melding ville vi undersöka hur Facebookgruppens agendor kan förstås utifrån identiteter hos medlemmarna, samt hur gruppidentiteten hjälper medlemmarna att skapa validitet kring sin världsbild. Inledningsvis uppfattade vi coronapandemin som den dominerande agendan som förenar medlemmarna i Facebookgruppen.

Analysen visar att Frihet Sverige utgör en samlad agenda av nyandliga och högerextrema åsikter som enas i ett kritiskt förhållningssätt till vaccin, viruset och restriktioner. Gruppens agenda kan förstås genom medlemmarnas förhandling om vilka av dessa agendor som ska definiera och vara en del av gruppen. Detta sker dels genom att välja ut och vinkla information, dels genom att motverka medlemmar som inte är en del av hela agendan.

Med hjälp av agenda melding teorin kunde vi förstå hur medlemmarna genom att dela vidare information från olika alternativa medier och avfärda etablerade medier bibehåller validitet för sina uppfattningar. Eftersom etablerade medier skildrar coronapandemin med vinklingar och attribut som går emot gruppens agenda så motverkar medlemmarna kognitiv dissonans genom att avfärda källorna som lögnare och fiender. Dock är det viktigt att understryka att källor från etablerade medier som public service även kunde delas som argument för specifika åsikter, med tydlig vinkling av inläggsskaparen. Även om detta kan förstås genom hur människor enligt agenda melding blandar och väljer ut information från olika källor så lämnar det vissa frågor om dissonans obesvarade. Om individer grundar sin världssyn på att information från etablerade medier är lögnare så borde etablerade medier inte tillskrivas trovärdighet ens i enstaka fall. För en individ som försöker hitta information som bekräftar vederbörandes uppfattningar kan man tänka att dissonansen borde uppstå när denna ska förhålla sig källkritiskt gentemot två sorters dagordningar som skiljer sig radikalt.

Genom vår analys kom vi fram till att uppfattningarna kring coronapandemin är den uttalade agenda som förenar gruppen, medan den nyandliga agendan och den högerextrema agendan fungerar som inofficiella agendor. Bland de roller vi identifierade inom gruppen varierade och överlappade medlemmarnas agendor: där fanns konton som delade new age-inlägg, konton som delade högerextrema länkar och konton som delade båda sorternas budskap. New

World Order, vaccinmotstånd och andlighet kan nämnas i samma inlägg. Inlägg som sammanför flera agendor ger uttryck för att inläggsförfattaren verkar i olika samhällskritiska sammanhang, och kan således ses som sökare inom den kultiska miljön. Facebookgruppen kan förstås som en plattform som möjliggör för en rad agendor att existera, genom att medlemmarna kan få validering för uppfattningar som ifrågasätts utanför gruppen. Medlemmar med högerextrema eller nyandliga agendor behöver inte fransäga sig sina individuella ideologiska övertygelser eller riskera att deras uppfattningar ifrågasätts så länge som de godtar gruppens uttalade agenda.

Gruppidentiteten grundas i en delad åsikt om pandemilagen och misstro mot myndigheternas information kring covid-19, vilket är den enda delade åsikt som behövs för att få höra till. Medlemmar med olika agendor skapar en gemenskap utifrån att de ställer sig i opposition. Således kan vi förstå hur den högerextrema och nyandliga agendan, genom att enas under agendan kring coronapandemin, kan samexistera i gruppen. Därtill förekommer exempel på att gruppens inofficiella agendor kan påverka gruppagendan. Att nästa demonstration ska ha ett nationalistiskt tema för att därigenom skapa gemenskap tyder på att den högerextrema agendan uppmärksammas och ansetts vara tillräckligt närliggande den primära agendan för att få ta utrymme.

Förhandlingen mellan vilka agendor som ska definiera gruppen sker främst mellan agendan kring coronapandemin, vilken omfattar covid-19, restriktioner och vaccin. Medlemmar som inte underordnar sig hela agendan, utan endast en del av den, motverkas och utesluts ur gruppen. Detta blir tydligt i inlägg där medlemmar som förespråkar vaccin men motsätter sig övriga pandemirelaterade åtgärder blir ifrågasatta och ombeds lämna gruppen. Reaktionerna kan förstås med hjälp av Goffmans dramaturgiska perspektiv. Medlemmar som uttrycker att de är utsatta av samhället får vanligtvis inga negativa reaktioner i gruppen, vilket gör att gruppen fungerar som en plats där de känner sig självsäkra i sitt framträdande och där deras karaktär inte ifrågasätts. Om vi betraktar Frihet Sverige som ett inofficiellt team så blir samstämmigheten kring gruppens samlade agenda viktig för att medlemmarna faktiskt ska kunna tro på det gruppen står för. Således utgör medlemmar som ifrågasätter deras åsikter hot mot individens bild av gruppen och sin identitet.

Utifrån teorin om den kultiska miljön kan Frihet Sverige ses som en alternativ subgrupp i opposition mot etablissemang, där människor från den kultiska miljön enas kring en uppfattning om en viss agenda. Trots skilda agendor enas medlemmarna i en oppositionell gruppidentitet, genom vilken de skapar gemenskap. Medlemmarna behöver generellt inte frånsäga sig sina individuella ideologiska övertygelser eller riskera att deras uppfattningar ifrågasätts, eftersom det enda kravet är medvetenhet och samhällskritik.

I Frihet Sveriges beskrivning ses frihet, vakenhet och samhällskritik som grunden för gruppens existens. Just “vaken” och “frihet” används i samband med olika agendor och sätts i relation till covid-19, högerextremism och nyandlighet. Att just vakenhet och frihet betonas i inläggen kan tyda på att orden används för att markera att medlemmar är en del av den medvetna rörelsen och att de skriver under på gruppens agenda. Den återkommande negativa inställningen till etablerade medier kan förstås som en del av gruppidentiteten och samtliga medlemmar förväntas vilja kritisera den rådande maktens begränsande av individers frihet. Gruppens ospecifika beskrivning, med budskap om frihet och sanningssägande som främsta värden, innebär att många olika agendor kan samexistera.

Sammanfattningsvis menar vi att tre tydliga agendor förekommer i Facebookgruppen: dels den coronarelaterade agendan, dels den nyandliga agendan och dels den högerextrema agendan. De mediekällor som delas är i stor utsträckning alternativa mediekällor som instämmer i uppfattningar om att pandemin är en överdrift eller lögn. I de fall då etablerade medier används som källor vinklas de av inläggsförfattarna så att källorna inte går emot gruppens agenda. Gruppgemenskapen bygger på en delad upplevelse av att stå i opposition till samhället, vilket innebär att inlägg kan lyfta flera frågor eller kombinera olika konspirationsteorier så länge som den coronarelaterade agendan inte avfärdas. Utifrån detta har medlemmar möjlighet att påverka agendor och dela olika budskap med samhällskritisk innebörd.

Referenser

Tryckta källor

Ali, Syed S. 2021. 'Far-Right Extremism in Europe'. *Journal of European Studies* 37(1):119–139.

Bantimaroudis, Philemon, Sideri, Maria, Ballas, Dimitris, Panagiotidis, Theodore & Ziogas, Thanasis. 2020. Conspiracism on social media: An agenda melding of group-mediated deceptions. *International Journal of Media & Cultural Politics* 16(2):115-138. doi: 10.1386/macp_00020_1

Bergmann Einarsson, Eiríkur (2018). *Conspiracy & populism: the politics of misinformation*. Cham, Switzerland: Palgrave Macmillan

Bradshaw, Amanda S., Shelton, Summer S., Wollney, Easton, Treise, Debbie & Auguste, Kendra. 2021. Pro-Vaxxers Get Out: Anti-Vaccination Advocates Influence Undecided First-Time, Pregnant, and New Mothers on Facebook. *Health Communication* 36(6): 693-702. doi: 10.1080/10410236.2020.1712037

Bruns, Axel, Harrington, Steven & Hurcombe, Edward. 2020. 'Corona? 5G? or both?': the dynamics of COVID-19/5G conspiracy theories on Facebook. *Media International Australia* 177(1):12-27. doi: 10.1177/1329878X20946113

Campbell, Colin. 2002. The Cult, the Cultic Milieu and Secularization. I Kaplan & Lööv (red.). *The Cultic Milieu*. Lanham: Altamira, 12-26.

Frisk, Liselotte & Nynäs, Peter. 2012. Characteristics of Contemporary Religious Change: Globalization, Neoliberalism, and Interpretative Tendencies. I Nynäs, Lassander & Utriainen (red.). *Post-Secular Society*. New York: Routledge, 47-70. doi: 10.4324/9781315127095

Funk, Marcus. 2018. r/AgendaRejection. *The Agenda Setting Journal* 2(2):145-167.

Goffman, Erving. 2004. *Jaget och maskerna: en studie i vardagslivets dramatik*. 4. uppl. Stockholm: Norstedts akademiska förlag

Goffman, Erving. 2020. *Självframställning i vardagslivet*. 7. uppl. Lund: Studentlitteratur

Kaplan, Jeffrey & Lööv, Heléne. 2002. Introduction. I Kaplan & Lööv (red.). *The Cultic Milieu*. Lanham: Altamira, 1-11.

McCombs, Maxwell E. & Shaw, Donald L. 1972. The Agenda-Setting Function of Mass Media. *The Public Opinion Quarterly* 36(2):176–187.

Menzies, James. 2013. Belief in an age of technology: C. S. Lewis and Joseph Campbell on myth and its application to the Christian faith in a technological society. *Doctoral Dissertations*. AAI3566507.

Shaw, Donald L., McCombs, Maxwell, Weaver, David H. & Hamm, Bradley J. 1999. Individuals, Groups, and Agenda Melding: a Theory of Social Dissonance. *International Journal of Public Opinion Research* 11(1):2-24.

Svensson, Jakob. 2019. Etnografi online. I Ekström & Johansson (red.). *Metoder i medie- och kommunikationsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

Ward, Charlotte & Voas, David. 2011. The Emergence of Conspirituality. *Journal of Contemporary Religion* 26(1):103–121. doi: 10.1080/13537903.2011.539846.

Elektroniska källor

Frihet Sverige. 2021. Om. <https://www.facebook.com/groups/806870143418764/about> (hämtad 2021-05-29).

Nationalencyklopedin. [u.å.]. Konspirationsteori.

<http://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/konspirationsteori> (hämtad 2021-05-30)